

7. Öja, Björnlunda sn, Daga hd.

Pl. 4: B. 716.

Litteratur: B. 716; L. 917.

I B. 716 anges runstenens plats vara »Öja Bro». Enligt S. Boije af Gennäs 1883 är Öja, som lyder under Ekho, nu avhyst men har legat $\frac{1}{8}$ mil från kyrkan. Från gamla tomtplatsen går söderut en väg över fordom mycket sank mark och böjer, då den träffar höjden i söder, av åt sydost till nedvägen till Ekho. Styckena av runstenen anträffades några år före 1883, just där vägen brolagd når den högre marken, fördes fem till antalet ett kort stycke i s.v. och restes vart för sig, men det sjätte, triangeln på högra sidan, saknades. 1883 medgav kgl. Vitterhets-, hist.- och antikvitetsakademien på ansökan av kapten J. D. Broms, att dessa stycken skulle få flyttas in i parken vid Ekho för att resas, och där befann sig runstenen vid mitt besök 1899, liggande på marken med ristningen uppåt, ty att resa den hade icke lyckats.

Ämnet är gråsten. Höjden är 4,10 m på mitten över korset, bredden i toppen tangerande slingan 1,34 m, vid foten tangerande nedersta slingan 1,54 m. Slingans bredd är 11 cm. Ristningen är grund.

Inskriften börjar med en punkt, medan följande skiljetecken äro kolon. I **suainunkr** är 19 **n** mycket svag, i 20 **k** är staven mycket svag och av bistaven kan blott 3 cm nedifrån följas. Det tredje namnet är i B. 718 **isi** och i dess första runa 25 är staven tydlig och någon bistav kan icke upptäckas. Jag skulle dock vara benägen att antaga runan vara **a**, enär på stavens mitt rännans väggar äro genombrutna och en slät sträckning finnes på båda sidor om staven av samma form som bistaven till **† a**. Det sista **i** 27 är däremot djupt och tydligt utan bistav, och B. 718 **isi** kan därför icke heller hava varit kisl, som Boije gissar. I kolon mellan **pau** och **litu** är nedre pricken bortslagen. I **raisa** är på **r** bistavens vinkel starkt utskjutande och nedre strecket jämlöpande med staven. I **biarn** har nog **r** haft samma form men i behåll är blott 3,5 cm av staven på ett stycke av stenen och 3 cm av nedre strecket å det följande. Efter **ant**: följer ett mycket knöligt ställe på vilket B. 716 **h** måste hava stått, men vad som finnes, ter sig för öga och hand närmast som **✓ k**, vilket naturligtvis är omöjligt. I **gus** synes **g** äga en visserligen grund prick, varemot **k** i **kup** avgjort saknar prick. Skiljetecken finnes varken mellan **gus** och **mopir** eller i inskriftens slut.

Inskriften är följande:

· **suainalti** : **auk** : **suainunkr** : **auk** : **asi** : **auk** : **gas** : **pau** : **litu** : **raisa** : **stain** : **at** : **biarn** : **fapur** : **sin** :
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65
nytan : **kup** : **hialbi** : **ant** : **hns** **auk** : **gus** **mopir**
 70 75 80 85 90 95

Översättning: Svenalde och Svenung och Äse och Gas, de läto resa stenen efter Björn, sin idoge fader. Gud hjälpe hans ande och Guds moder!

Bruket av pron. **pau** visar, att **gas** måste vara kvinnonamn. Så kan även **gos** vara B. 456, L. 143 Svistad, och **gas** B. 487 (**kas** L. 177, D. I, 211) Örke, där genus ej är klart, varemot ack. sing. **kas** B. 523, L. 228, D. I, 225 Lena bör vara mansnamn, se Bugge i *Runverser* s. 48. Namnet står troligen i något sammanhang med ortnamnet *Gåsinge*, fsv. *Gasunge*, socknen på motsatta sidan av Storsjön. Jfr E. Hellquist, *Om de svenska ortn. på -inge, -unge och -unga*. Gbg. 1904, s. 33.

TILLÄGG.

3. Vänga.

Stenen omtalas i *Ransakningarna* 1667—84: »Item en Steen i Wängia tomt».

Stenen restes sommaren 1935 på en berghäll vid södra sidan av infartsvägen till Vänga, c:a 20 m. från landsvägen Björnlunda—Mariefred.

Till läsningen: **kefluk** med tydligt huggen prick i **e**; **kula** med (sannolikt) ostunget **u**; **styfialt**: av **u** (**y**) är bistaven synlig, **f** har inga bistavar på h. sidan, däremot finnas möjligen på v. sidan spår av en stupad runa **ḁ**.

Namnet **styfialt** förekommer sannolikt i inskriften Sö 374 Tystberga och är även känt från Ög 66 Bjälbo och L 189 Hämringe, Uppl.; se *Östergötlands runinskrifter*, s. 67.

6. Vänga.

Fragmentet torde numera vara försvunnet. Det söktes förgäves 1928.

7. Öja.

Pl. 16, 199.

Litteratur: *Ransakningarna* 1667—84; J. Peringskiöld, Mon. Sud.; N. R. Broeman, Sagan om Ingvar Widtfarne (1762), s. 244. En teckning av Peringskiöld finnes i hs R 552 i Uppsala Univ.-Bibl. (n:r 26).

Öja-stenen omtalas, liksom två andra runstenar i Björnlunda (Sö 2 och Sö 3), i *Ransakningarna*: »En Runsk Steen ligger wid Öija broo». Peringskiöld har följande uppgifter om stenens plats: »Wid Öija Broo som ligger emellan Biörnlunda och Gåsinge Sochnar, hafwer fordom en tämmelig stoor och tiock Runesten af 6 alnars högd ofwan jord warit uprester, men förmedelst dess sank grund omkullfallen, och emot andra stenar sönderslagen i 6 eller 7 stycken, dem iag A^o 168— sammanlade och emot vidare förödelse genom hosfogade afritning befrijade». Platsen finnes utmärkt på en lantmäterikarta 1849.

År 1930 beslöts, att runstenen skulle flyttas från Ekhovs park tillbaka till »Öja bro» (Förvaltningsutskottets protokoll 8/9 1930 § 161). Den ursprungliga platsen befanns emellertid numera icke fullt lämplig, eftersom ingen framkomlig väg leder dit. Stenen restes därför 1932 omkring 75 m. längre österut, invid den mindre väg, som ersatt den gamla, alldeles igenlagda vägen från Öja. De 7 styckena sammanfogades med stenkitt.

Möjligheten att runan 25, varav numera endast en huvudstav är i behåll, ursprungligen har varit ett **a**, såsom Brate förmodar, kan icke bestridas. Ett mansnamn *Asi* och *Æsi*, kortnamn till sammansatta namn på *As-* och *Æs-*, finnes verkligen belagt, ehuru sparsamt. (Ett säkert ex. synes vara L 358 Skytteholm, Ekerö sn.) Emellertid bör man kanske icke förbise den möjligheten, att **auk : asi** även kan uppfattas som *ok Gasi*. Om utelämnande av **k**-runan i början av ord jfr Sö 163 **uli** = *gulli*, Sö 195 **art** = *gært*, om mansnamnet *Gasi* (*Gassi*) se s. 230. Det är att märka, att systemen heter *Gas*. Det skulle vara ett intressant fall av namngivning,

om man finge antaga, att två syskon burit de med varandra korresponderande namnen *Gasi* och *Gas*. Kan något liknande antagas även för de båda bröderna *Svæinaldi* och *Svæinungr*, här uppfattade som »Sven den gamle» (jfr isl. *aldinn* 'gammal') och »Sven den unge»? I varje fall bör det ju ha legat mycket nära till hands att uppfatta namnet *Svæinungr* som *Svæinn ungr*.

8. Nybble.

Till läsningen: Huruvida 2 **y** (i **kyla**) är stunget, är mycket osäkert; 55 är säkert **f**, sålunda 50—57 **auluafar**.

50—57 **auluafar** är troligen gen. av kvinnonamnet *Olof*, jfr Sö 32 **olauf**, Sö 70 **ulauf** (gen.), Sö 296 **ulafu** (ack.).

9. Lifsinge.

Pl. 199.

Litteratur: Brev ^{20/11} 1857 till VHAAkad. från friherre Aug. W. Stjernstedt, med närmare uppgifter om fyndet av stenen och om ett numera bortodlat gravfält i dess närhet; Yngvars saga víðförla, utg. av E. Olson (1912), s. 61.

Runstenen hopfogades och restes år 1934 på samma plats, där styckena förut legat, på en låg bergkulle i en åker o. 500 m. SÖ om Nybble, o. 450 m. VNV om Liffsinge och o. 150 m. Ö om Nyckelsjön. Ristningen vetter mot NÖ. Runstenens höjd är 2,35 m.

Till läsningen: **e** i **helka** och **entapis** har mycket djup prick; **k** i **helka** är icke stunget. Efter **sin** finns verkligen ett **t** (med små bistavar), tydligt hugget men svagare än det övriga; mitt på staven en djup prick, tydligen avsedd som skiljetecken. Sannolikt har ristaren först huggit ett **t**, men sedan rättat till skiljetecken. Liknande små rättelser på ett par ställen i ornamentiken. Intet **x** i inskriftens början, efter **salu** saknas skiljetecken, efter **ulfs** står **x**.

Namnet **barkuiþr** även Sö 39 och Ög 51, 232.

10. Frustuna kyrka.

Till läsningen: **litu**, ej **e**; **kup**, ej **g**.

11. Gryt.

Hela inskriften är svårt skadad genom nötning. Genom att undersöka stenen under svart duk, varvid ljuset sparsamt får sila in utefter stenytan, kan man dock småningom skönja mera än som från början synes möjligt. Riktig är Brates (och Peringskiölds) läsning **hair . at . marhu**; den näst sista runan i denna grupp är säkert **h**. Efter **hialbi** har Peringskiöld **. anti**, Brate **. at hans**; **a** är säkert, av följande runa synes endast en rak huvudstav (icke spår av **t**-bistavar), därpå troligen **t** (h. bistaven säker, den v. sammanfaller med en naturlig fåra i ytan), slutligen endast nedre delen av en (svagt böjd) stav. Sannolikaste läsningen är **antu**. — På den korta slingan mellan ormarnas stjärtar finnas svaga spår av runor; endast **m** är fullt tydligt.

hair . at . marhu, troligen *her at marku* 'här till minnesmärke'. **ropkais . broþir** står i nom. i stället för väntad ack. (till **romunt**), s. k. »fri apposition»: '(Han var) Rodgers broder'.

13. Gatstugan.

Stenen står numera i Ånhammars park, i sluttningen ned mot sjön. Den har omkring 1920 flyttats dit av godsägaren frih. Bo von Stockenström.